

Spis treści

Wstęp	7
Część 1. Warsztat naukowy	9
Rozdział 1. Ikonografia	11
1.1. Zbiory własne	11
1.2. Zasoby Wydziału Architektury Politechniki Białostockiej	12
1.3. Opracowania konserwatorskie	12
1.4. Prawa autorskie	12
Rozdział 2. Literatura	15
2.1. Najdawniejsze prace etnograficzne	15
2.2. Pierwsze prace krajoznawcze w XX wieku	17
2.3. Publikacje z wczesnych lat powojennych	18
2.4. Podlasie w monografiach nt. polskiego budownictwa ludowego	18
2.5. Opracowania etnograficzno-architektoniczne	18
2.6. Publikacje architektów	20
2.7. Publicystyka grup etnicznych	21
2.8. Publicystyka regionalna	22
2.9. Uzasadnienie wyboru informacji	23
Rozdział 3. Stan wiedzy i zakres badań	25
3.1. Ocena dotychczasowych badań	25
3.2. Stan wiedzy	26
3.3. Zakres pracy	27
3.4. Specyfika obszaru	30
3.5. Uwagi o przedmiocie badań i konstrukcji książki	31
Część 2. Geneza ludowego zdobnictwa na Podlasiu	33
Rozdział 4. Zdobnictwo do 1918 roku	35
4.1. Zdobnictwo na tle przemian XIX-wiecznych	35
4.2. Ekonomiczne determinanty rozwoju zdobnictwa	40
4.3. Czynniki kultowo-magiczne	46
4.4. Przyczyny utylitarne	48
4.5. Zdobnictwo a folklor	51
4.6. Wzorce pionierskie oraz moda	52
4.7. Inne przyczyny	55
Rozdział 5. Zdobnictwo w latach 1918-1945	59
5.1. Bieżeństwo	59

5.2.	Ograniczenia techniczne	61
5.3.	Inspiracje zdobnictwem tkanin	63
5.4.	Archetyp ikony	69
5.5.	Zdobnictwo a organizacja pracy	74
5.6.	Inspiracje wernakularne	76
5.7.	Inne przyczyny	83
Rozdział 6.	Zdobnictwo po roku 1945	87
6.1.	Zniszczenia wojenne	87
6.2.	Uwarunkowania techniczno-ekonomiczne	88
6.3.	Upowszechnienie metalu w budownictwie	88
6.4.	Prasa	92
6.5.	Indywidualna kreacja	93
Rozdział 7.	Rola architektury stylowej	95
7.1.	Style architektury neorosyjskiej, styl „daczny”	96
7.2.	Styl szwajcarski oraz tzw. „šwidermajer”	100
7.3.	Wzorce architektury sakralnej	101
Część 3.	Elementy zdobnicze	103
Rozdział 8.	Naroża	105
8.1.	Znaczenie magiczne i obrzędowe	105
8.2.	Formy pierwotne	107
8.3.	Stare zdobienia deskowe	108
8.4.	Ewolucja archaicznych zdobień narożnych	112
8.5.	Obijanie tartymi deskami	114
8.6.	Zdobnictwo pilastrowe	119
8.7.	Zdobnictwo „laubzegowe”	121
8.8.	Zdobienia malarskie	126
8.9.	Nowe formy	126
8.10.	Ewolucja i klasyfikacja form	127
Rozdział 9.	Okna parteru	129
9.1.	Okna najdawniejsze	129
9.2.	Najstarsze zachowane typy okien	130
9.3.	Okna szklone nieuchylne	135
9.4.	Okna otwierane	136
9.5.	Okna polskie	139
9.6.	Pierwsze okna zdobione laubzegowo	142
9.7.	Laubzegowe zdobienia elewacji	147
9.8.	Modularne okna trójdzielne	147
9.9.	Okna z PCV	150
9.10.	Naliczniki	151
9.11.	Listwy nadokienne	153
9.12.	Okiennice	155
9.13.	Opaski	157
9.14.	Podokienniki	157
9.15.	Inne elementy zdobnicze okien	160
9.16.	Wnioski	160

Rozdział 10. Okna poddaszy	163
10.1. Geneza	163
10.2. Pierwotne okna szczytowe	163
10.3. Okna proste	164
10.4. Opaski	165
10.5. Archetyp ikony	168
10.6. Deski nadokienne	175
10.7. Daszki i gzymsy nadokienne	177
10.8. Listwy jętkowe	179
10.9. Ozdoby podokienne	179
10.10. Listwy boczne	184
10.11. Okna – kapliczki	184
10.12. Podsumowanie	186
Rozdział 11. Drzwi	187
11.1. Drzwi w najstarszych chatach bielsko-hajnowskich	187
11.2. Drzwi w chatach na obszarze osadnictwa drobnoszlacheckiego	190
11.3. Drzwi z okresu międzywojennego	194
11.4. Drzwi filongowe	197
11.5. Drzwi typu miejskiego	199
11.6. Drzwi przeszklone	199
11.7. Zdobienia kowalskie	199
11.8. Kilka uwag nt. zdobnictwa drzwi	202
11.9. Wnioski	204
Rozdział 12. Werandy i ganki	205
12.1. Geneza	206
12.2. Ganki	208
12.3. Werandy	214
12.4. Daszki	228
12.5. Stan obecny	230
Rozdział 13. Deskowanie	231
13.1. Geneza	231
13.2. Ornamentyka elewacji	237
13.3. Wzory deskowania szczytów	239
13.4. Kolorystyka	249
13.5. Inne oblicowania	250
Rozdział 14. Zdobnictwo szczytów	253
14.1. Geneza	253
14.2. Najstarsze szczyty	257
14.3. Stare szczyty w domach o dachach dwuspadowych	259
14.4. Wilczki	260
14.5. Zdobienia geometryczne	263
14.6. Nowsze szczyty w dachach dwuspadowych	264
14.7. Szczyty z „ornamentem laubzegowym”	268
14.8. Deski frontonowe	271
14.9. Motywy solarne	271
14.10. Akcentowanie konstrukcji	271

14.11.	Sterczyny	276
14.12.	Faktura jako czynnik kompozycyjny	278
14.13.	Kilka uwag	278
Rozdział 15.	Okapy	279
15.1.	Zdobienia tragarzy	284
15.2.	Rysie	286
15.3.	Zdobienie okapu z zakrytymi belkami	288
15.4.	Okap zdobiony „frędzlami”	290
Rozdział 16.	Ornamentyka liniowa (listwienia)	295
16.1.	Listwy okapowe	296
16.2.	Listwy wiatrowe	297
16.3.	Listwy frontonowe	299
Część 4.	Podsumowanie	303
Rozdział 17.	Podsumowanie	305
17.1.	Interpretacja i ocena zdobnictwa	306
17.2.	Wnioski	308
17.3.	Dalsze badania	309
	Streszczenie	310
	Summary	310
	Bibliografia	311